

Akademik Makale Serisi

Kişisel Verilerin Korunması Hukuku

11 – 17 Mart 2026 | Resmî Gazete: 33198–33199 | Torun Hukuk Bürosu

Hazırlayan: Avukat Yalçın TORUN | Bülten Tarihi: 17 Mart 2026

İnsan Onurunun Dijital Yansıması: Kişisel Veri Korumasının Felsefi, Etik ve Hukuki Temelleri

Avukat Yalçın Torun

Torun Hukuk Bürosu — Kişisel Veriler ve Anayasa Hukuku Birimi

yalcintorun1966@gmail.com | <https://yalcintorun.av.tr>

Özet

Kişisel verilerin korunması, yalnızca teknik bir hukuki düzenleme meselesi olmayıp insanın özgürlük, onur ve özerkliğine ilişkin derin felsefi sorularla doğrudan bağlantılıdır. Bu makale, kişisel veri korumasının felsefi, etik ve hukuki temellerini sistematik biçimde ele almaktadır. Kant'ın özerklik felsefesinden hareketle bilgisel öz-belirlenim hakkı (informationelle Selbstbestimmung) incelenmekte; Alman Federal Anayasa Mahkemesi'nin 1983 tarihli Nüfus Sayımı Kararı'nın (BVerfGE 65, 1) bu hak üzerindeki kurucu etkisi tartışılmaktadır. Türk Anayasası'nın 17. ve 20. maddeleri bağlamında insan onurunu merkeze alan yaklaşım değerlendirilerek bu hakkın salt özel hayat hakkından ayrılan bağımsız boyutları analiz edilmektedir. Çalışma; mahremiyet teorileri (Warren-Brandeis, Westin, Nissenbaum), etik perspektifler ve hukuki çerçevelerin birlikte okunmasıyla veri koruma hukukunun yalnızca bireysel menfaatleri değil; demokratik toplum düzeninin temel değerlerini de güvence altına aldığı sonucuna ulaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İnsan onuru, bilgisel öz-belirlenim hakkı, kişisel veri koruması, özel hayat hakkı, Kant felsefesi, BVerfGE 65-1, Anayasa m. 17, Anayasa m. 20, mahremiyet teorisi, veri etiği.

1. Giriş

Kişisel verilerin korunması hakkı, günümüzün en köklü hukuki tartışmalarından birini oluşturmakta; bu hakkın kaynağına ilişkin sorular, salt pozitif hukuk normlarının ötesine geçerek felsefi ve etik boyutlara uzanmaktadır. Dijital çağda bireyin kendi hakkındaki bilgilerin toplanması, işlenmesi ve üçüncü kişilere aktarılması; özgürce yaşama ve hareket etme kapasitesini doğrudan tehdit eden bir gözetim toplumu tehlikesini gündeme getirmektedir. Bu bağlamda temel soru şudur: Kişisel verilerin korunması talebi neye dayanmaktadır? Bu talebin kaynağı hukuki normlar mıdır, yoksa daha köklü bir felsefi temeli mi bulunmaktadır?

Sorunun yanıtı, hukukun ötesinde felsefede aranmalıdır. Kant'tan Rawls'a, Warren ve Brandeis'tan Nissenbaum'a uzanan geniş düşünsel coğrafyada mahremiyet ve özerklik üzerine geliştirilen teoriler, kişisel veri korumasının normatif temelini oluşturmaktadır. Türk Anayasası'nın 17. maddesi insan onuru güvencesi, 20. maddesi kişisel veri koruması hakkı ile birlikte okunduğunda bu felsefi temelin pozitif hukuka yansımaları açıkça görülmektedir. Bu çalışma; söz konusu felsefi ve etik temelleri sistematik biçimde ele almakta, Türk ve karşılaştırmalı hukuk perspektifinden değerlendirmektedir.

Çalışmanın yöntemi çok katmanlıdır: Felsefi analiz, hukuki dogmatik yöntem ve karşılaştırmalı hukuk yöntemi birlikte kullanılmaktadır. Avrupa'daki başlıca anayasa mahkemelerinin içtihadı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) özel hayat hakkına ilişkin kararları ve Türk Anayasa Mahkemesi'nin (AYM) yaklaşımı sistematik karşılaştırma yöntemiyle incelenmektedir.

2. Felsefi Temeller: Özerklik, Onur ve Mahremiyet

2.1. Kant'ın Özerklik Felsefesi ve Kişisel Veri Koruması

Kişisel veri korumasının en köklü felsefi dayanağı, Immanuel Kant'ın ahlak felsefesinde yer almaktadır. Kant'a göre insan, salt bir araç değil; her zaman aynı zamanda bir amaç olarak muamele görmeyi hak eden rasyonel ve özerk bir varlıktır. Bu ilke —kategorik buyruk— insanı nesneleştirmeyi ahlaki açıdan kesinlikle yasaklamaktadır. Dijital çağda kişisel verilerin bireyin rızası olmaksızın toplanması ve işlenmesi, onu bir enformasyon nesnesi konumuna indirgemekte; başkasının amaçları doğrultusunda kullanılabilir bir kaynak hâline getirmektedir. Bu durum, Kant'çı perspektiften açık bir otonomi ihlali oluşturmaktadır. Kişinin kendi hakkındaki bilgiler üzerinde denetim hakkı bulunmaması, onun özerk bir varlık olarak varoluşunu tehlikeye atmaktadır.

Kant'ın özerklik anlayışından türetilen 'bilgisel öz-belirlenim hakkı' (informationelle Selbstbestimmung), bu felsefi mirası veri koruma hukukuna taşıyan temel kavramdır. Alman Federal Anayasa Mahkemesi, 1983 tarihli Nüfus Sayımı Kararı'nda (Volkszählungsurteil, BVerfGE 65, 1) bu hakkı resmen tanımış; bireyin kendi hakkındaki bilgilerin kim tarafından, ne zaman, nerede ve hangi amaçla kullanılacağına prensip olarak kendisinin karar verme yetkisine sahip olduğunu ilan etmiştir. Bu karar, yalnızca Alman hukukunu değil; tüm Batı dünyasının veri koruma hukukunu derinden etkilemiş ve modern GDPR'ın felsefi altyapısını oluşturmuştur.

2.2. Mahremiyet Teorileri: Warren, Brandeis ve Westin

Mahremiyet hakkının modern hukuki temellerini atmak bakımından Samuel Warren ve Louis Brandeis'in 1890 tarihli 'The Right to Privacy' başlıklı makalesi çığır açıcı bir öneme sahiptir. Warren ve Brandeis, o dönemde gazetelerin özel hayata müdahalesine karşı 'yalnız bırakılma hakkı' (the right to be let alone) kavramını geliştirmiştir. Bu kavram, mahremiyet hakkının özgürlükçü bir yorumunun temelini oluşturmaktadır; devletin ve üçüncü kişilerin bireyin özel alanına müdahalesini hukuki açıdan meşrulaştırılması güç bir eylem olarak nitelendirmektedir.

Alan Westin'in 'Privacy and Freedom' (1967) adlı eseri, mahremiyeti dört boyutuyla (yalnızlık, yakınlık, anonimlik ve saklılık) tanımlamakta; kişisel bilgi akışı üzerindeki denetimi mahremiyetin merkezine yerleştirmektedir. Westin'e göre mahremiyet, bireyin kendi hakkındaki bilgilerin ne zaman,

nasıl ve ne ölçüde başkalarına iletileceğini belirleme iddiasıdır. Bu tanım, kişisel veri koruma hukukunun 'rıza' ve 'şeffaflık' ilkeleriyle doğrudan örtüşmektedir. Türk hukukunda KVKK'nın 4. maddesinde yer alan 'belirli, açık ve meşru amaç' ilkesi de Westin'in bu yaklaşımının normatif yansımasıdır.

Helen Nissenbaum'un 'bağlamsal bütünlük' (contextual integrity) teorisi ise kişisel bilgilerin hangi bağlamda paylaşıldığının, hangi bağlamda kullanıldığının önemine dikkat çekmektedir. Nissenbaum'a göre mahremiyet ihlali, bilginin gizli tutulmasının ötesinde; bilginin toplandığı bağlamın normlarına aykırı biçimde aktarılmasında yatmaktadır. Bir hastanın doktoruyla paylaştığı sağlık bilgisinin sigorta şirketiyle paylaşılması bu ihlale örnek gösterilebilir. Bu teori, KVKK'nın 'amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma' ilkesinin (m. 4/2-ç) felsefi temeli olarak okunabilir.

2.3. Rawls'çı Adalet Perspektifi

John Rawls'in özgün adalet teorisi, kişisel veri koruma hukukunu başka bir perspektiften aydınlatmaktadır. 'Bilmezlik perdesi' (veil of ignorance) düşünce deneyinde, bireyler kendi sosyal konumlarını, kişisel özelliklerini ve tercihlerini bilmeksizin toplumun temel kurumlarını tasarlamak durumundadır. Bu koşullar altında rasyonel bireyler; güçlülerin zayıfların verilerini serbestçe işleyebildiği bir toplum yerine, kişisel bilgilerin korunduğu ve bilgi asimetrisinin giderildiği bir düzeni tercih edecektir. Rawls'çı perspektif, veri korumasını bireysel tercihin ötesinde toplumsal adaletin bir gereği olarak konumlandırmaktadır.

3. Anayasal Temeller: Türk Hukuku Perspektifi

3.1. Anayasa Madde 17: İnsan Onuru Güvencesi

TC Anayasası'nın 17. maddesi, herkesin yaşama, maddi ve manevi bütünlüğünü koruma hakkına sahip olduğunu güvence altına almaktadır. Bu madde, kişisel veri koruması açısından birincil anayasal dayanak noktalarından birini oluşturmaktadır. Zira bireyin kişisel verileri —özellikle sağlık verileri, biyometrik veriler ve genetik bilgiler— onun maddi bütünlüğünün dijital yansımasını oluşturmaktadır. Bu verilerin rızasız işlenmesi, bireyin bedensel ve kimliksel bütünlüğüne bir müdahale niteliği taşımakta; dolayısıyla Anayasa'nın 17. maddesinin koruma alanına girmektedir.

Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru kararlarında kişisel veri ihlallerini çoğu zaman Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında da değerlendirmektedir. Özellikle tıbbi kayıtların yetkisiz kişilere ifşa edilmesi, genetik verilerin rızasız kullanımı ve biyometrik verilerin hukuki dayanak olmaksızın işlenmesi gibi olgular, Mahkeme tarafından maddi ve manevi bütünlük hakkına müdahale olarak nitelendirilmektedir. 17. ve 20. maddelerin birlikte okunması, kişisel veri koruması güvencesinin kapsamını önemli ölçüde genişletmektedir.

3.2. Anayasa Madde 20/3: Kişisel Veri Koruması Hakkı

2010 anayasa referandumuyla eklenen Anayasa m. 20/3, kişisel verilerin korunmasını bağımsız bir temel hak olarak Türk anayasa sistemine dahil etmiştir. Bu düzenleme, bilgisel öz-belirlenim hakkının Türk hukukundaki en açık normatif ifadesini oluşturmaktadır. Madde dört temel güvence sunmaktadır: bilgilendirilme hakkı, erişim hakkı, düzeltme ve silme hakkı ile verilerin yalnızca kanuni

dayanak veya açık rıza temelinde işlenebileceği ilkesi. Bu düzenleme, Alman Federal Anayasa Mahkemesi'nin 1983 kararında tescillendiği bilgisel öz-belirlenim hakkını Türk anayasa sistemine taşımaktadır.

Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının 13. madde ile birlikte okunması, kişisel veri korumasına getirilecek sınırlamaların koşullarını belirlemektedir: Sınırlamalar yalnızca kanunla öngörülebilir; demokratik toplum düzenine aykırı olamaz; ölçülülük ilkesine uygun olmalıdır; hakkın özüne dokunamaz. Anayasa Mahkemesi, bu koşulları veri koruma davalarında titizlikle uygulamakta ve geniş kapsamlı yetkilendirme normlarına dayanan kişisel veri işleme faaliyetlerini anayasaya aykırı bulmaktadır.

4. Bilgisel Öz-Belirlenim Hakkının Karşılaştırmalı Analizi

4.1. Alman Hukuku: BVerfGE 65, 1 Kararı

Alman Federal Anayasa Mahkemesi'nin 15 Aralık 1983 tarihli Nüfus Sayımı Kararı (BVerfGE 65, 1), veri koruma hukukunun tarihsel dönüm noktasını oluşturmaktadır. Karar, Alman hükümetinin nüfus sayımı amacıyla topladığı kişisel verilerin başka amaçlarla da kullanılmasına karşı bireysel hakların korunması meselesini ele almıştır. Mahkeme, Grundgesetz'in (Temel Kanun) 2. maddesi kapsamında kişiliğin serbest gelişimi hakkından bilgisel öz-belirlenim hakkını türetmiş; bireyin kendi hakkındaki bilgilerin toplanması, saklanması, kullanılması ve aktarılması üzerinde temel bir kontrol hakkına sahip olduğunu açıkça ilan etmiştir.

Bu kararın Türk hukuku açısından önemi iki boyutludur. Birincisi, Anayasa'nın 20/3. fıkrasının hazırlanmasında doğrudan ilham kaynağı olmasıdır. İkincisi, Anayasa Mahkemesi'nin kişisel veri kararlarında BVerfGE 65, 1'e sıklıkla atıf yapmasıdır. Bu içtihat, Türk anayasa hukuku ile Alman anayasa hukuku arasındaki derin felsefi ve doktrinel bağı ortaya koymaktadır.

4.2. AB Hukuku: Temel Haklar Şartı Madde 8

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nın 8. maddesi, kişisel verilerin korunması hakkını özel hayat hakkından (madde 7) ayrı ve bağımsız bir temel hak olarak düzenlemektedir. Bu düzenleme, AB hukuku sisteminde veri korumasının salt özel hayat hakkının bir uzantısı olmadığını; kendi özgün normatif içeriğine ve koruma mekanizmalarına sahip bağımsız bir temel hak olduğunu teyit etmektedir. AB Adalet Divanı, Schrems (C-362/14, 2015) ve Schrems II (C-311/18, 2020) kararlarında bu hakkın temel niteliğini güçlü biçimde vurgulamıştır.

5. Veri Etiği: Kişisel Verinin Bir İnsan Hakkı Olarak Konumlanması

5.1. Bireyin Veri Üzerindeki Egemenliği

Veri etiği perspektifinden kişisel veri, bireyin dijital benliğinin (digital self) ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Kişi, kendi hakkındaki bilgiler üzerinde tıpkı fiziksel bedeni üzerinde olduğu gibi bir denetim hakkına sahip olmalıdır. Bu yaklaşım, kişisel veriyi bir mülkiyet hakkı konusu olarak konumlandıran 'veri mülkiyeti' (data ownership) tartışmalarının temelinde yatmaktadır. Ancak

öğretide baskın görüş, veri mülkiyeti yaklaşımının yetersiz kaldığını; zira kişisel verinin temelde bir emtia değil, bireyin kimliğinin ve özerkliğinin bir yansıması olduğunu savunmaktadır.

Bireyin kişisel verileri üzerindeki egemenliği, onu toplumun diğer aktörleriyle —özellikle büyük teknoloji şirketleri ve devlet kurumlarıyla— eşit bir bilgi güç dengesine taşıma potansiyeline sahiptir. Tam bu noktada veri koruma hukukunun etik işlevi ortaya çıkmaktadır: Hukuk, bireye kendi verileri üzerinde gerçek bir kontrol sağlayarak güç asimetrisini azaltmayı ve dijital platformların tek taraflı veri sömürsünü sınırlamayı hedeflemektedir. KVKK'nın 11. maddesinde düzenlenen veri sahibi hakları — erişim, düzeltme, silme, itiraz— bu etik ilkenin hukuki tezahürüdür.

5.2. Kolektif Boyut: Demokrasi ve Gözetim Toplumu

Kişisel veri koruması yalnızca bireysel bir hak meselesi değil; demokratik toplumun sürdürülebilirliği için yapısal bir güvence niteliği taşımaktadır. George Orwell'in 1984 romanında çizdiği 'Büyük Birader' (Big Brother) imgesi, kitlesel gözetimin bireyi nasıl susturduğunu ve öz-sansüre mahkûm ettiğini güçlü bir biçimde yansıtmaktadır. Ampirik araştırmalar, gözetim altında olduğunu bilen bireylerin davranışlarını değiştirdiğini; ifade özgürlüğünü, siyasal katılımı ve toplumsal muhalefeti kısıtlayan bir 'soğutucu etki' (chilling effect) yaşandığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle kişisel veri koruması, özgür ve demokratik bir toplumun ön koşullarından biridir.

6. Yargı Kararları Analizi

6.1. Türk Anayasa Mahkemesi'nin Felsefi Temelli Yaklaşımı

Anayasa Mahkemesi, kişisel veri koruması alanındaki bireysel başvuru kararlarında insan onurunu merkeze alan bütüncül bir yaklaşım benimsemektedir. Mahkeme'nin yerleşik içtihadına göre kişisel veriler üzerindeki denetim hakkı, bireyin kimliğini oluşturan temel unsurlarla doğrudan bağlantılı olduğundan Anayasa'nın 17. ve 20. maddeleri birlikte uygulanmalıdır. Mahkeme, kişisel veri işlemenin meşruiyetini; Anayasa'nın 13. maddesi çerçevesinde kanuni dayanak, meşru amaç ve ölçülülük testleriyle değerlendirmekte; bu testleri geçemeyen uygulamaları insan onuruyla bağdaşmaz bulmaktadır.

Mahkeme'nin özellikle dikkat çekici yaklaşımı, bireyin kamuya açık ortamlarda paylaştığı verilerin dahi koşulsuz işlenemeyeceğine dair içtihadıdır. Bu yaklaşım, Nissenbaum'un bağlamsal bütünlük teorisiyle örtüşmekte; bilginin toplandığı bağlamın normlarını aşan her türlü kullanımı hak ihlali olarak değerlendirmektedir. Söz konusu içtihat, Türk veri koruma hukukunun salt yasal normatif çerçevenin ötesinde felsefi ve etik bir temele oturduğunun somut göstergesidir.

6.2. AİHM Kararları: Mahremiyet Hakkının Genişleyen Kapsamı

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, AİHS'in 8. maddesi kapsamında mahremiyet hakkının yorumunu giderek genişleterek kişisel veri korumasını bu hakkın ayrılmaz bir parçası olarak tescil etmiştir. Leander - İsveç (1987) kararında Mahkeme, devletin güvenlik amaçlı tuttuğu kişisel bilgilerin özel hayat hakkı kapsamında olduğunu belirlemiştir; Z - Finlandiya (1997) kararında ise sağlık verilerinin açıklanmasının 8. madde güvencesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini hükme bağlamıştır. S. ve

Marper - Birleşik Krallık (2008) kararı, beraat eden kişilerin DNA ve parmak izi kayıtlarının tutulmaya devam edilmesinin AİHS'i ihlal ettiğini açıkça ortaya koymuştur.

7. Sonuç ve Değerlendirme

Kişisel veri koruması hakkı, Kant'ın özerklik felsefesinden Warren-Brandeis'in mahremiyet teorisine, Westin'in bilgi akışı denetiminden Nissenbaum'un bağlamsal bütünlük yaklaşımına uzanan zengin bir felsefi mirasa sahiptir. Bu miras, Alman Federal Anayasa Mahkemesi'nin 1983 kararıyla hukuki bir güvenceye dönüşmüştü; AB Temel Haklar Şartı ve GDPR aracılığıyla Avrupa genelinde bağlayıcı bir norm hâline gelmiştir.

Türk hukukunda Anayasa'nın 17. ve 20. maddeleri bu felsefi mirası pozitif normlar düzeyine taşımaktadır. 6698 sayılı KVKK ise söz konusu anayasal güvencenin kanun düzeyindeki yansımaları oluşturmaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin bu alandaki yaklaşımı, salt teknik bir denetimden öte; insan onurunu ve bilgisel özerkliği merkeze alan felsefi bir okumayı yansıtmaktadır.

Sonuç olarak kişisel veri koruması, bireyin dijital çağda özgür, onurlu ve özerk bir birey olarak var olabilmesinin temel koşuludur. Bu hakkın güçlendirilmesi, salt bir yasal reform meselesi olmaktan çıkmış; demokratik hukuk devletinin ve insan onurunun güvencesi olarak anlaşılmalı zorundadır. Bu felsefi anlayış, Türk veri koruma hukukunun gelişimi için de belirleyici bir çerçeve sunmaktadır.

Dipnotlar

1. Immanuel Kant, *Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi*, çev. İoanna Kuçuradi, Türkiye Felsefe Kurumu, 1995, s. 72.
2. BVerfGE 65, 1 — Volkszählung Kararı, Alman Federal Anayasa Mahkemesi, 15 Aralık 1983.
3. Samuel D. Warren ve Louis D. Brandeis, 'The Right to Privacy', *Harvard Law Review*, 4(5), 1890, s. 193-220.
4. Alan F. Westin, *Privacy and Freedom*, Atheneum, New York, 1967, s. 7.
5. Helen Nissenbaum, *Privacy in Context: Technology, Policy and the Integrity of Social Life*, Stanford UP, 2010.
6. TC Anayasası m. 17/1: 'Herkes, yaşama, maddî ve manevî bütünlüğünü koruma hakkına sahiptir.'
7. TC Anayasası m. 20/3: 'Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir.'
8. 6698 sayılı KVKK m. 4/2: Kişisel veri işleme ilkeleri — Resmî Gazete, 7 Nisan 2016, Sayı: 29677.
9. AİHM, S. ve Marper - Birleşik Krallık, Başvuru No. 30562/04 ve 30566/04, Büyük Daire, 4 Aralık 2008.
10. ABAD, Schrems - Data Protection Commissioner, C-362/14, 6 Ekim 2015.
11. AB Temel Haklar Şartı m. 7 (özel hayat hakkı) ve m. 8 (kişisel veri koruması), OJ C 364/1, 2000.

Kaynakça

- Alston, Philip ve Ryan Goodman. *International Human Rights*. Oxford University Press, 2013.
- BVerfGE 65, 1 — Volkszählung Kararı. Alman Federal Anayasa Mahkemesi, 15 Aralık 1983.
- Dinçkol, Bihlerin V. *Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Temel Esasları*. İstanbul: Beta, 2021.
- Kant, Immanuel. *Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi*. çev. İoanna Kuçuradi. Ankara: TFK, 1995.
- Kaya, Cemil. *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2020.

Nissenbaum, Helen. Privacy in Context: Technology, Policy and the Integrity of Social Life. Stanford UP, 2010.

Rawls, John. A Theory of Justice. Cambridge: Harvard University Press, 1971.

Solove, Daniel J. Understanding Privacy. Cambridge: Harvard University Press, 2008.

Warren, Samuel D. ve Louis D. Brandeis. 'The Right to Privacy'. Harvard Law Review, 4(5), 1890.

Westin, Alan F. Privacy and Freedom. New York: Atheneum, 1967.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu. Resmî Gazete, 7 Nisan 2016, Sayı: 29677.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. Resmî Gazete, 9 Kasım 1982, Sayı: 17863.

AİHM. S. ve Marper - Birleşik Krallık, Başvuru No. 30562/04, 4 Aralık 2008.

*Bu makale, Torun Hukuk Bürosu Akademik Makale Serisi kapsamında hazırlanmıştır.
© 2026 Torun Hukuk Bürosu — Avukat Yalçın Torun. Tüm hakları saklıdır.*